Ukřižování a odpuštění podle Lukáše

Původ materiálu
Juliana Rampich Hamariová
Pořadí v lekci
39

Téma

Lukášův Ježíš je Bůh přinášející na svět spravedlnost Božího království, která je pro člověka překvapivá a překračující obvyklé hranice a normy.

Cíl

Pochopení Ježíšova pojetí odpuštění a spravedlnosti napříč lidskou společností na příběhu Velkého pátku.

Pro učitele

Biblický text: L 23

Výkladové poznámky

Ježíšovo ospravedlnění, odpuštění, se dostává jak kajícím se církevnickým zástupům, které nevědí, co činí, tak těm, co činí zlo, ale o záchranu stojí. Také jeho spravedlnost se vztahuje jak na pohanského setníka, který pochopí význam událostí v pravý čas, tak na člena synagogální rady, který aktivně koná.

Ježíš otevírá cestu k Bohu všem. To nás má inspirovat i dnes — cílem není dodržovat zákony a tradice pro ně samotné. I my můžeme nově promýšlet svoji církevní praxi kvůli lidem, kteří jsou v naší víře nevzdělaní a dosud s ní neměli nic společného. Přestože to někdy vypadá jako ústupky.

Výklad po verších

Verš 3: *„Jsi ty králem Žid??“* Pilát neužívá „mesiáš“, ani „král Izraele“, aby se vyhnul horké náboženské půdě, jde mu o politické dopady. Má důvody k obavám, protože od nástupu

římské vlády v Palestině až do vypuknutí židovské války, tj. přes století, byly v židovstvu protiřímské politické mesianistické tendence.

„Ty pravíš," mesianismus přiznává (všechna evangelijní znění Mk 15,26; Mt 27,37; L 23,38; J 19,19), ale naznačuje jiný obsah, než mu Pilát dává. Pro Ježíše záchrana nespočívá v politickém převratu.

Verš 11: Lukáš jediný zmiňuje posměch Herodových židovských vojáků (pro Lukáše je důležitější než pro ostatní evangelisty; posměch římských vojáků u Piláta jako jediný vynechává). Jde o vinu společensky etablované církve, nikoli národa. I dále budeme tento osten do vlastních řad číst a přivlastňovat si ho. Nejde jen o sebemrskačství, ale snahu zbavit se břemen „tradice", která za to nestojí a brání rozšíření „evangelia do celého světa".

Verš 25: Toho, který byl vinen, propustil, ale Ježíše na jejich přání (již přání/požádání je vina — Bůh odpouští ale i toto přání) vydá na smrt. Ježíš byl z hlediska obžaloby nevinen (již v.5 — to oni naléhali).

Lidé si zde symbolicky volí mezi mesianismem politickým a ježíšovským a zvolí si raději násilné uzmutí vlády v podobě Barabáše. Dalším důrazem je, že zodpovědnost přijímá všechen zástup (= lid Starého zákona), protože ten se nechá navést a volá. Se zástupem svátečních poutníků z venkova, kteří volají Hosanna!, zde kontrastuje městský kulticky vzdělaný lid volající Ukřižuj! Důrazem není vrtkavost zástupů, ale elitářství skupiny, která víře a světu „rozumí lépe" než nevzdělané okolí.

Verš 28: *Dcery jeruzalémské, nad sebou pla?te* (provinění je často břímě větší pro viníka než oběť) — jediný Lukáš má tento motiv, ve kterém se naplňuje nejen zvyk, že ženy konají službu plaček, ale také proroctví Za 12,10–12.

Především si ale Ježíš zachovává svou převahu nad situací. Dcera jeruzalémská (Pl 2,10.13) je představitelka Izraele. Izrael promarnil svou příležitost k pokoji (L 19,41n) a záchraně před soudem, k soudu směřuje i řeč o stromu. Ti, kteří znají Písmo nejlépe a první hledají Boží vůli, se s ní míjejí.

Verš 30: *Hory, skryjte nás* — srov. Oz 10,8 kde se mají skrýt kvůli vině modloslužebnictví na návrších. Podobně ve Zj 6,16, tam hory ukrývají před hněvem Beránkovým.

Verš 31: *Zelený strom* — Ježíš je dřevem živým, zeleným a toto se mu děje. Co může očekávat Izrael, dřevo vyschlé, bez šťávy, bez života? Jistě se myslí na eschatologický konec, ale i na život dneška, který může ztratit sílu, energii a naději, když nerozpozná zdroj své síly.

Verš 32: *Zlo?inec* — pouze Lukáš (Mk, Mt: „zbojníci“), od *tó kakón* — zlo (protizákonnost, hřích). Přestupek není pojmenován, je pojmenován jeho důsledek — zlo. Ten, kdo koná na světě zlo, je likvidován. A ten, kdo si důsledku svých činů je vědom, ten je potom pozván k očištění a novému začátku. Skrze toho, který nebyl zlo-činec (v. 41).

Verš 33: *Golgota* — pouze Lukáš uvádí jen řecký překlad Lebka. Kralická představa o středověkém popravišti plném kostí není pro židovské prostředí myslitelná (Dt 21,23). Jazykově spíše označení směřuje k jeho oblému a kulatému tvaru. Důležitější je „místo za hradbami“ (srov. Žd 13,11–14).

Lid je posvěcen Ježíšovou smrtí mimo hradby, mimo své území i mimo sídlo kultu. Spása není zamknutá někde a pro někoho. I dnes proniká za hranice našich měst a zvyklostí, církev si ji nemůže uzavřít pro sebe.

Uk?ižovali ho tam. Proces ukřižování je popsán v jedné holé větě (oproti okamžiku smrti). Názornost a doslovnost utrpení vytvořila až středověká a barokní barvotisková zbožnost. Dnešní doba černých kronik a emocí, které jen tak něco nerozjitří, by nás mohla vést k „dějepisnému“ líčení detailů „skutečné“ popravy křižováním. Ano, Ježíšova tělesnost nese i nepředstavitelnou tělesnou bolest. Velkopáteční evangelická zbožnost tento rozměr nijak netají, ba naopak, ale právě tím, co se nevyslovuje. Evangelijní zpráva především říká, že takový druh smrti byl potupný, zahanbující, vyhrazený pro povstalce, otroky, zlodějíčky, kteří nemají v římském světě žádnou hodnotu a nikoho nezajímají, poslední z posledních. Propastný je potom rozdíl mezi velikostí Božího Syna a ponížením, kterého se mu dostalo a on je přijal.

Verš 34: *„Ot?e, odpus? jim“* — pouze Lukáš. V některých starých rukopisech nedoloženo. V první významové vrstvě patří ta slova vykonavatelům popravy. Ale v důsledku platí i na samotné nechápající soudce a člověka obecně. Ježíš žije i umírá to, co přikazoval: *jakož i my odpouštíme viník?m našim*.

„Nev?dí, co ?iní.“ Důsledky svých činů ne vždy známe („motýlí efekt“), ale Bůh nám dává návod, jak se moci orientovat navzdory spletitosti problémů (Lochman: *Sm?rovky ke svobod ?*).

Losování o šaty. Ježíšovy šaty byly beze švu jako šaty velekněze. Šat odsouzence patřil vojákům. Tato Ježíšova košile byla hodnotná, a tak ji nechtěli roztrhat (podle Cypriána jde o jednotu církve, která nemá být dělena). Proto o ni losují. Vojáci dělali svou práci, rutinu a zajímal je jejich zisk, okamžitý prospěch z toho, co dělají. Byli na tom stejně, jako další

lidé, kteří stáli pod křížem. (*D?lí se o mé roucho, losují o m?j od?v.* [Ž 22,19])

Výsměch (v. 35–37) je reakcí publika na to, že Ježíš, když není schopen spustit zázraky, nekraluje ani tou pozemskou silou, ani tou nebeskou. Jen viditelný skutek může být pro lid dokladem pravosti jeho poslání, respektive víry. Mohou uvěřit, ale až uvidí. Rozpor vnější nehodnosti a vnitřní podstaty (tituly mesiáš a židovský král) je zde doveden do krajnosti. Čteme zde, že právě proto, že sám sebe nezachránil, je pravým Vykupitelem, ne tomu navzdory. Pověrečné divuchtivosti klade odpor nejen celým životem (pokoušení na poušti, odmítání znamení), ale především křížem. Víra se nemůže zakládat na vnějším, smysly oslňujícím, gestu (Ž 22,8–9).

Verš 36: Dokreslené utrpení Spravedlivého podle starozákonních předpovědí. Základem činu je zřejmě běžná popravní praxe, druh nápoje je ale odkazem: ocet i žluč (Mt) vedou k žalmu (Ž 69,22).

Verš 38: *Nápis* ve třech jazycích „Toto je král Židů." Všichni evangelisté se shodují v tomto označení provinění, tedy politicky pojatého mesianismu (nárok na trůn). To je důsledkem Pilátova a zřejmě i obecného dobového pochopení Ježíšova působení.

Verš 43: *Dnes budeš se mnou v ráji.* (*Paradeisos* — sad, Eden.) Oproti rouhačům, kteří nepochopili projev Ježíšova mesianismu, druhý zločinec se projeví jako kajícník, vyzná své hříchy a přijme svůj trest. Projeví svou víru a Ježíš ve své svrchovanosti nepřislíbí nějakou zářnou eschatologickou budoucnost, ale konkrétně: dnes budeš se mnou.

Jak se pak ale poprat se třemi dny v hrobě? Ježíš jako by předpokládal přechod do ráje v okamžiku smrti, ale Nový zákon (1 K 15 aj.) zvěstuje věčný život jako účast na budoucím vzkříšení. Židovská představa byla, že na věčný život se čeká v přestupní stanici Edenu — z toho snad Lukáš vychází. Obecně lze ale říci, že naše eschatologické představy a pokusy popsat vzkříšení jsou nepřiměřené, protože jsou časové. Důrazem evangelisty je nepodmíněná láska a milost Kristova, která překonává všechna nepřátelství a provinění (stejně jako v příběhu o ženě hříšnici, marnotratném synu, hledání ztracených, o Zacheovi).

Verš 44: *(15–18h.)* Je třeba si uvědomit, že židé dělili den na dvanáct hodin a začínali jej počítat od východu slunce do západu, takže v našich 12 hodin byla v Jeruzalémě hodina šestá, v polovině mezi ránem a polednem byla hodina třetí a v polovině mezi polednem a večerem hodina devátá. Tyto hodiny (tj. první, třetí, šestá a devátá) se také z chrámu ohlašovaly troubením, což se dělalo s ohledem na oběti a služby v chrámu.

Verše 44–45: *Pr?vodní jevy.* Lukáš z průvodních znaků (stejně Mk) zná roztržení opony a symbolickou „tmu po vší zemi“, vynechává matoušovské otevírání hrobů. Lukáš užije starověkého hvězdářského termínu, ale v období *Paschy* (úplňku) žádný astronomický úkaz zatmění slunce trvající tři hodiny není možný. Chce tím vyjádřit tmu existencionální, která je spojena s apokalyptickým očekáváním. Roztržení opony mluví o oponě mezi vnější a vnitřní svatyní. Za tuto oponu vstupuje jednou za rok (na den smíření) velekněz. Opona je tak symbolem překážky mezi člověkem a Bohem a nyní je překonána. Tma je okamžik soudu, ale roztržená opona výrazem smíření (byť za cenu pádu kultu, chrámu). (Viz Am 8,9–10.)

Verš 46: *Do tvých rukou odevzdávám svého ducha.* SZ zná ducha jako duši, dýchání, které odlišuje živé od mrtvých a bylo vdechnuto Stvořitelem (problematika vzkříšení těla a vzkříšení duše bez těla — pro židy takové oddělení není možné). Vydechl (u Mk, L — *exepneusen*) × vypustil ducha (Mt — *aph?ken to pneuma*).

Podle J. B. Součka svými slovy na kříži Lukáš (oproti Mt a Mk, kteří na kříži vyjadřují opuštěnost slovy Ž 22) ustupuje tendenčnějšímu pojetí Krista jako uvědomělého a lidsky velikého člověka. Důraz může být ale na tom, že všechno, co Ježíš působil, bylo z Ducha, z Boží vůle a k Božímu cíli. Ale pozor na trojiční interpretace, dějinně se stala i ta pomýlenost, že Ježíš na kříži vypouštěl Ducha. (*Svého ducha kladu do tvých rukou, vykoupils m ?, Hospodine, Bože v?rný*. [Ž 31,6])

Verš 47: *Byl spravedlivý.* Oproti Mt a Mk, kde „byl Syn Boží“. Je to menší vyznání? Spravedlivý je mesiášský přídomek (Iz 11,5; žalmy). Teologický pojem spravedlnosti nejsou především morální kvality podle nějakých předepsaných norem, ale smysluplný vztah k Bohu a ke světu. Z toho všechny kvality rostou. A Ježíš je připraven pro tuto spravedlnost i trpět, aby ukázal, jak se k ní dobrat a jaká je. Aby bylo zřejmé, které kvality a hodnoty jsou pro život nosné. Spravedlnost je vyjádřením naděje, že tento svět má svůj smysl a své dobré směřování, které je potřeba pouze rozeznat mezi jinými. A v tuto chvíli ho rozeznává právě pohanský setník, který teologii rozuměl málo, ale poznal, co je spravedlivé, když to viděl (podobně v. 50 Josef z Arimatie). (*Toho, který nepoznal h?ích, kv?li nám ztotožnil s h?ichem, abychom v n?m dosáhli Boží spravedlnosti.* [2 K 5,21])

Verš 48: *Odcházeli bijíce se do prsou.* Jde o kající gesto („Má vina, má veliká vina.“ — ŘKC liturgie). Celá lukášovská dějová linie směřuje k tomu, že zástupy pochopí význam událostí. Pokání má význam pro odpuštění.

Verš 51: *Pat?il k t?m, kte?í o?ekávali Boží království.* Pojem Božího království jako základu Ježíšovy zvěsti nemůže chybět ani v těchto nejvypjatějších místech. To, co spravedlivý Josef

očekával, viděl naplňovat se před svýma očima a pochopil to (L 17,20–21).

Verš 56: *Ale v sobotu zachovaly podle p?ikázání sváte?ní klid.* Ježíš Zákon nezrušil, ale naplnil, i obřadem po smrti. Celý obřad demonstruje opravdovost smrti, „normálnost“ podle lidských měřítek. Opravdu zemřel a byl obyčejně pohřben. Čin Josefa z Arimatie, který projevil dostatek odvahy jít za Pilátem (oproti Šimonu z Kyrény, který byl jen náhodný kolemjdoucí), připravuje půdu pro objevení prázdného hrobu: kdyby o tělo nikdo nezažádal, to by se stalo jen kusem v hromadném hrobu pro popravené a v neděli by bylo vše jinak. Nákladnost vytesaného nepoužitého hrobu v zahradě, vonné masti atd. evokují královský charakter Ježíšova spočinutí upomínkami na starozákonní pohřby králů (Az, Manasses, Amnon, David).

Úskalí

Pašije se vypráví potřetí v tomto školním roce. Soustřeďte se na to, co je jiné — evangelista Lukáš mluví o tom, že Ježíš na kříži odpustil těm, kdo se proti němu provinili, stejně tak zdůrazňuje, že mnoho lidí pochopilo, že Ježíš je Mesiášem a králem, spravedlivým Božím.

Odkazy

Souček, Josef Bohumil: *Utrpení Pán? podle evangelií.* Praha: Kalich, 1951

Odkazy na starší přípravky a další pracovní materiály najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Převyprávění

Muži, kteří vedli jeruzalémský chrám potřebovali někoho z vlády, aby jim potvrdil jejich podezření, že Ježíš chce narušit klid v jejich společenství. Už nějakou dobu sledovali, jak jsou lidé Ježíšem pobláznění a chovají se jinak než obvykle. Ježíše zatkli a soudili. Pak vyrazili za Římanem Pilátem, který to tam měl na starost, co se pořádku týče, a vysvětlili mu, že Ježíš je buřič. Pilát je ale už tak trochu znal. Věděl, že trochu přehánějí a trochu vyvádějí kvůli zbytečnostem, alespoň z jeho pohledu, protože to byl cizinec a do kostelních věcí moc neviděl. Chtěl si udělat svůj názor. Měl snahu si s Ježíšem promluvit tak nějak na rovinu: „Ty jsi král Židů?“

Trochu si z něj dělal legraci, protože židovským vládcem byl Herodes. Ale přece jen existovala stará židovská legenda, že přijde boží Vyvolený, který bude potomkem opravdických králů, velkého Davida, který žil v srdcích lidu. Kdyby se někdo takový prohlásil za krále, lid by poslal k šípku Heroda i s Pilátem. Jenže Ježíš mu neřekl ani ano, ani ne. Tak co s tím? Ať si to zkusí zase pro změnu Herodes.

Herodes měl dobrou náladu, byl v Jeruzalémě jen na návštěvě, a tak by ho ani nenapadlo, že zrovna potká toho kouzelníka tam od nich z Galileje, co už mu o něm vypravovali.

„Tak se ukaž, co umíš, předveď něco veselého nebo řekni něco, ať se o to můžeme přít."

Ale Ježíš nic, i když kolem furt křičeli, co všechno říkal a dělal, teď tam jen stál. Tak ho aspoň převlékli do královského kostýmu a zase poslali ke kamarádovi Pilátovi.

Piláta to nepobavilo, obořil se na ty z chrámu: „Co po mně chcete, mně nepřijde škodlivý a Herodovi taky ne, zdržujete. Dám mu nějaký malý trest za přestupek a ať jde."

„Ne, to my nechceme. Jen si ho nech, my chceme raději vůdce Barabáše," smlouvali oni.

Pilát ničemu nerozuměl. Co jim ten Ježíš takového provedl? A ten lump Barabáš, toho už vůbec pouštět nechci. Ale jak na něj hulákali „Ukřižuj" čím dál tím víc, začal se jich trochu bát. No, ať je po jejich. Poslal vojáky, ať Ježíše odvedou s křížem na popraviště. Ježíš byl ale ze všeho toho unavený, tak ani dojít nemohl a musel mu s křížem jeden kolemjdoucí pomoci. Plačící ženy u cesty mu připomněly část ze židovské Bible, kterou znal, tak jim to i řekl, aby neplakaly nad ním, ale nad světem, ve kterém nevinného člověka zabíjejí, a že Pán Bůh to tak nenechá.

Vyšli na kopec, kde byly ještě i další kříže, a tak tam Ježíš nevisel sám, ale po každé straně měl zločince. A všichni se mu posmívali, že by nečekali krále, co bude na kříži, že králové umírají přece jinak. Nevěděli, že Ježíš vyhrál bitvu, kterou by žádný král nevyhrál. A tak jako těm ženám u cesty, i jim řekl něco z Bible, z Otčenáše, aby jim Bůh odpustil jejich viny, i když jsou to jeho viníci. Protože jsou to Boží děti, které úplně nerozumí tomu, co dělají. Některým to potom došlo, pochopili to.

A když šli domů, říkali si: „Jestli jsme náhodou neprovedli nějakou hloupost."

Taky jeden z těch zločinců na kříži vedle měl pocit, že Ježíš má výjimečnou moc, že by mu mohl nějak pomoci. Druhý zločinec ho ale okřikl, protože pochopil, že oni dva pykají za své zločiny, ale Ježíš neudělal nic špatně. A Ježíš, protože uměl ocenit, když mu někdo věřil, mu slíbil, že ho nenechá ve štychu, až umřou. Že v tom dalším příběhu po smrti, se o něj postará

a zkusí to spolu lépe než tady, kde se mu úplně všechno nepovedlo. Že mu bude nablízku.

Když bylo největší horko, odpoledne se přehouplo do druhé půlky a nikoho už moc nebavilo tam být, najednou se začaly dít divné věci. Slunce lidem zašlo a neviděli jeden na druhého, každý byl sám a bál se. V chrámu se roztrhl závěs mezi lidmi a prostorem, kam jindy žádný člověk nesměl. Aby lidé pochopili, že všechno je najednou jinak než dřív. Bůh chce být všem lidem nablízku.

Ježíš umřel. Síla toho okamžiku probudila v mnoha lidech nové pocity. I jeden z vojáků pochopil, že Ježíšův způsob života měl smysl a byl dobrý. A tak to řekl nahlas. Najednou byl Ježíši nablízku, jako nikdo jiný.

Jeden z lidí, kteří byli u toho, když Ježíše odsoudili, Josef z Arimatie, byl Ježíši blízký. Ráno viděl, že se Pilát netvářil z celé věci úplně nadšeně, tak se rozhodl, že mu snad nebude vadit, když Ježíšovo tělo oproti zvyklostem pohřbí důstojně. Měl pravdu, Pilát mu tělo dal a Josef ho uložil do svého hrobu, který byl tak nový, čistý a krásný jako pro krále, který vyhrál tu největší bitvu a padl. Pochopil, že Ježíš je skutečný král.

Náměty na akci

Posledních sedm slov Krista na k?íži je sedm vět ze všech evangelií, které vstoupily do obecné tradice jako celek, i když k tomu můžeme mít teologické výhrady, protože jejich umístění v kontextech jednotlivých evangelistů má svůj význam. Sedm slov je zakořeněno v křesťanských rituálech během postní doby a Velikonočního týdne (hlavně Velkého pátku) a je dobré tuto tradici znát a případně s ní pracovat za účelem schématizace velkopátečních událostí. To první, co Ježíš řekl, jsou slova milosti — odpusť jim, to je podstatné.

Tato Slova bývají někdy označována jednoslovnými charakteristikami: 1) Odpuštění, 2) Spasení, 3) Vztah, 4) Opuštění, 5) Úzkost, 6) Setkání a 7) Vítězství.

Nechte d?ti p?i?azovat biblické citáty k charakteristikám. Využijte slova na kříži k opakování toho, co o Ježíšově utrpení napsali jednotliví evangelisté: Vytvořte plakát, na kterém bude kříž. Protože jsme probírali tři různá evangelia, slova na kříži postupně doplňujte podle jednotlivých evangelistů, začněte od Marka, můžete upozornit, že jsou v matoušovském podáním stejná, a pokračujte Lukášem a Janem, který na řadu teprve přijde (můžete mít např. slova vytištěna v bublinách), pracujte s tím, čemu děti rozumí a čemu méně, proč tu kterou větu evangelisté zařadili, co to o Ježíšovi říká.

Nechte děti srovnat citáty tak, aby tvořily příběh (jak by asi šly po sobě):

- *Ježíš ?ekl: „Ot?e, odpus? jim, vždy? nev?dí, co ?iní.“ O jeho šaty se rozd?lili losem.* (L 23,34)
- *Ježíš mu odpov?d?l: „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji.“* (L 23,43)
- *Když Ježíš spat?il matku a vedle ní u?edníka, kterého miloval, ?ekl matce: „Ženo, hle, tv?j syn!“ Potom ?ekl tomu u?edníkovi: „Hle, tvá matka!“ V tu hodinu ji onen u?edník p?ijal k sob? .* (J 19,26–27)
- *O t?etí hodin? zvolal mocným hlasem: „Eloi, Eloi, lema sabachtani?“, což v p?ekladu znamená:‚Bože m?j, Bože m?j, pro? jsi m? opustil?* (Mk 15,34; par. Mt 27,46)
- *Ježíš v?d?l, že vše je již dokonáno; a proto, aby se až do konce splnilo Písmo, ?ekl: „Žízním.“* (J 19,28)
- *Když Ježíš okusil octa, ?ekl: „Dokonáno jest.“ A nakloniv hlavu skonal.* (J 19,30)
- *A Ježíš zvolal mocným hlasem: „Ot?e, do tvých rukou odevzdávám svého ducha.“ Po t?ch slovech skonal.* (L 23,46)

Nechte dv? skupiny inscenovat oba výslechy — Pilátův i Herodův — liší se něčím? Pochopíme, že cizinec Pilát měl méně informací k celému kontextu (neznal starozákonní proroctví, jazyk) a situaci přitom vyhodnotil lépe. Zvenku se nám mohou někdy věci jevit jasnější.

Ponížení fyzickým trestem d?ti dob?e znají. Často je to psychické bolavější, než to fyzické. Mluvte spolu nad žalmem: *Ty víš, jak jsem tupen, ostouzen a han?n, máš p?ed sebou všechny moje protivníky. Srdce potupou mi puká, jsem jak ochrnulý. Na soucit jsem ?ekal, ale marn?; na ty, kdo by pot?šili — nenašel se nikdo. Do jídla mi dali žlu?, když jsem žíznil, dali mi pít ocet.* (Ž 69,20–22) Můžete v Lukášově textu hledat, kde a kdy byl Ježíš vysmíván. Upozorněte děti na to, že Ježíš na kříži přesto prosí svého Otce za odpuštění pro všechny.

Zatm?ní slunce: Na špejli jsou zavěšené tři provázky s ovocem. Na prvním je pomeranč jako Slunce, na druhém jablko jako Měsíc, na třetím kulička vína jako Země. Když se svítí baterkou na pomeranč z druhé strany, jablko zastíní víno.

Rozhovor: Co nám zastíní „Slunce“? Naději? Je to nějaká bezvýchodná situace. Nic se nedaří a v duši máme tmu. Co může naši tmu opět rozzářit?

Roztržená opona: Ve zhasnuté místnosti rozsvítíme světlo za prostěradlem (látkou), které drží napnuté dvě děti. Ostatní se podílejí na stříhání (nemusí jít o jeden střih.). Při tom můžeme zpívat některou z jednoduchých písní, např. *P?ed tebou Pane, temno ztrácí sílu svou* (SV 456).

Je možno mít přichystané nástěnné hodiny a ukazovat si zkusmo „kolik hodin bude, když žid řekne, že…“

Výtvarné zpracování příběhu

- Dnes budeš se mnou v ráji: Okno do mého ráje. Koláž s dokreslenými motivy, fotkami rodiny, kopiemi písniček, oblíbených básniček/úryvků knížky, screenshoty z PC her, polaroidem vyfocené fotky kamarádů z nedělky, kytky z farské zahrady atd. — Když byste byli úplně spokojení, jak by to vypadalo? Co a kdo všechno by u toho byl, jak byste se tam cítili? A teď si představte, že by to bylo ještě lepší. Uvažujte nad tím, že rájem je v textu Ježíšova blízkost. Zažívá ji i ten, kdo byl zločincem. To je Boží spravedlnost.
- Výtvarné zpracování hrobu. Použijte negativ/pozitiv černobílého obrázku (hrob je vevnitř černý, pak bílý), či jak je hrob prázdný/plný, jak je to smrt/naděje (vzkříšení). Vyzdobte hrob, protože je pro krále a protože už to nemá být místo temnoty a konce, ale nového začátku.
- Přečtěte nebo převyprávějte lukášovský příběh. Vytvořte vlastní „příběhový kříž“. (Inspirujte se salvádorským křížem — v obrázkovém vyhledávání na google stačí zadat heslo *el salvador cross*.) Váš kříž bude mít název: Ježíš odpouští a přijímá. Koho do navržené šablony namalujete? (Dvojice zločinců vlevo/vpravo — zástupy/lotr; lotr prosící/mlčící; setník/Josef Arimatijský; nebo můžete přidat některé symboly — chléb/víno; noc/den aj.). (Šablona k využití — autor JRH)

Náměty k rozhovoru

- Vojáci, kteří konají rozkazy: Připomíná to něco z naší současnosti? Veřejnost, když se děje bezpráví? Policejní složky, soudce, co neposlouchají své svědomí, dozorce v koncentračních táborech, ale i lidi v blízkém okolí? Také my někdy raději nekoukáme a děláme jen svou práci.
- Co všechno je zlo? Uveďte příklady, hovořte o tom, kdo a proč to dělá. Jak je nám, když uděláme něco špatného? Pomůže nám, že jsme měli důvod?
- Jsi-li… ukaž zázrak: Co je pověrčivost? Co je štěstí/smůla/osud? Jak se děti nechají ovlivnit vůlí něčeho/někoho cizího? Jak jsou odolné vůči manipulaci?
- Jiné zachránil, ať zachrání sám sebe: Umíme dát přednost druhým před sebou? Dát jim sebe raději, než sebe zachránit?
- Umí děti přiznat svou chybu? Nebo se jim to někdy nechce vyslovit nahlas? Jsou rády, když to rodič někdy pochopí jen z toho, když se k němu přitulí, a odpustí, aniž by bylo

potřeba slov? Děje se to často?

- Pro starší děti, konfirmandy: Je naše Vyznáni vin před VP (přinést Agendu, seznámit s textem, který znají ze shromáždění) součástí přijetí odpuštění, které při VP zažíváme (a které je umožněno smrtí na kříži)? Je pro pochopení a napravení viny nutné její pojmenování, aby se již neopakovala?
- Diskuse o pohřbu. Byly děti někdy na pohřbu? Co si pamatují, co je zaujalo? V čem bylo tehdejší „pohřebnictví" jiné než dnešní. (Jak mluvit s dětmi o pohřbu viz www.jinejsvet.cz.)

Přesah

Jednoho po jeho pravici a druhého po levici. O rovné, přímé, pravé, spravedlivé, pořádající, činné, mocné pravé straně a nezdárné, křivé, nespolehlivé, nevypočitatelné levé straně píše z hlediska kunsthistorie Jan Baleka. Jde o významný výtvarný motiv, ale v evangeliích se nedočteme, na které straně byl ten zločinec, který „bude se mnou v ráji". Pozor při použití výtvarných děl jako ilustrací, protože někde může autor dát přednost pohledovosti (nevezme v potaz, že naše levice jako diváků, je z pohledu Krista pravice) a my se do výkladu na základě „typologie stran" zamotáme. Nicméně právě zaměnitelnost „dobré" a „špatné" strany může vést k zajímavým úvahám nad povahou odpuštění. (*Ovce postaví po pravici a kozly po levici.* [Mt 25,33])

Liturgie

Písně

Velikonoční ve společenství obvyklé.

Biblický text k zapamatování

Ježíš ?ekl: „Ot?e, odpus? jim, vždy? nev?dí, co ?iní." (L 23,34)

Ježíš mu odpov?d?l: „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji." (L 23,43)

Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

Solo: Má duše Boha velebí

Všichni: chválu vzdává

Solo: Pánem je nejen na nebi

Všichni: Bu? mu sláva!

Okénko do bohoslužeb

Dnes si budete povídat příběh, který jste letos slyšeli už dvakrát. Představte si, potřetí stejný příběh v jednom roce. No, jestli to nebude nuda?! Evangelista Lukáš si myslí, že nebude, napsal ho totiž trochu jinak a vy budete moci vypátrat, co mu přišlo nejdůležitější.

Aktivita: Připravíme dvě koruny — královskou (z papíru nebo ji najdeme u dětí mezi různými rekvizitami na karneval apod.) a trnovou (ustřihneme delší větev z růže nebo šípku, stočíme několikrát dokola) a ptáme se, co mají tyto dvě věci společného a čím se od sebe liší. Dnešní příběh bude o člověku, který nese na hlavě koruny obě. (Ježíš trpí, má trnovou korunu, umírá mezi zločinci, ale přitom je král, chová se královsky i tím, jak odpouští, promíjí.)

Modlitba

Bože náš, děkujeme, že nic z toho, co se nám nepovede, pro tebe není důvod přestat nás mít rád. Děkujeme, že Velikonoce končí krásným ránem a dobrým koncem, na to si vždycky vzpomeneme, když nám bude smutno. Prosíme, abychom o tom uměli jednou někomu vyprávět a mohli mu tak třeba také pomoci. Amen.

Kam dále
Macek, Ondřej: Ježíšovo ukřižování, smrt, pohřeb a lidé kolem (katechetická pří...
Velikonoční týden – kalendář k doplnění (autor Ráchel Bícová)
Savádorský kříž (obrázkové vyhledávání google)
Šablona salvádorského kříže (autor JRH)
Cílová skupina
Předškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)
Biblický odkaz (kat)

Lukáš 23